

Pravljica o zlatih sabljah.

Na svetu je postalo dolgočasno. Ne vetrov ne viharja ni bilo nikjer, nerazumljiva tišina je stiskala zemljo. Ljudje so zehali in polegali po vrtovih, z delom se ni nikomur mudilo. Časniki so se dan za dnem jezili, da se ne zgodi nič novega. Še klepetulje niso več vedele, kaj bi govorile, postajale so po križpotih, kimale s suhimi bradami in tožile, da je hudo, nič kako hudo.

Takrat so kralji vsega sveta nenadoma napravili vojno. Ljudje so se zganili, oddahnili se, vstali iz brezdolja in takoj so bili pripravljene na vse. Vriskajoč in pevajoč so šli v boj, padali in umirali. Nekateri so dobili svetinje, tistim, ki so bili pobiti, so postavili spomenike. Nič več ni bilo dolgočasno. Ljudi je stresala groza. Vasi so se praznile, lakota je rasla, krvi je bilo preveč. Kruh so začeli dajati na karte, moko in meso tudi. Po cestah so blodili otroci, ki niso imeli več očetov, ker so jim pomrli na bojiščih. Pred hišami so sedele matere in jokale za mrtvimi sinovi. Toda kralji vsega sveta tega niso občutili in so se vojskovali kar naprej in naprej. Bili so slepi. Mislili so le na slavo. Mislili so na lepe vence, s katerimi jih bodo sprejeli, ko se bodo vračali, na svetle besede, ki bodo o njih zapisane v knjigah. Nazadnje je ostalo od vseh vojakov le kakih sto najmočnejših, ki so se spoprijeli na širokem polju. Pregarjali so drug drugega s sabljami, z meči, s puškami, dokler niso skoraj vsi poginili. Ostali so sami kralji. Zadržali so konje na bojišču, pogledali po širjavi in videli pokolj. Tedaj se je tudi v njih zbudilo srce. Bilo jih je sram in strah obenem.

»Ljudje so norci in mi z njimi,« so rekli. »Nočemo biti več kralji.« Zmetali so zlate sablje na kup kraj ceste in tiho odšli vsak v svojo deželo. Nihče jim ni prišel naproti, vasi so bile prazne, zemlja, zapuščena in vsa prerasla s plevelom, je čakala na ljudi. Ob cestah so stale le sirote in stare matere brez sinov...

Sablje so ležale v prahu, veter jih je božal, sonce jih je grelo. Čas je potekal...

Prešla so leta. Ljudje so pozabili na vojno, na svetinje in spomenike. Brigali so se le za setev in oranje in so živeli, kakor je pač kdo mogel, ta s pogačo, oni s stradežem. Le prav od daleč so se spominjali, da so bili nekoč ljudje silno nespametni in da so kar tako radi lepšega drug drugega pobijali. Otroci so pač slišali semintja, da so živeli nekoč na svetu kralji, ki so se vojskovali, toda nihče jim ni mogel prav

razložiti, kaj je to in kako se to godi. In ko so našli ob cesti sredi polja velik kup zlatih sabelj, niso vedeli, kaj bi počeli z njimi. Svetile so se res, toda to še ni nič. Lahko bi jih porabili za nože ali za žage. Pa že ne morejo biti kaj prida, ker jih ljudje ne poberejo.

Vprašali so doma, vprašali tu in tam, naposled so zvedeli, da so to najbrž zlate sablje.

»Zlate sablje — to je orožje,« so pravili ljudje. »To so nosili včasih, da so se laže pobijali.«

»Nekaj takega bo torej,« so premislili otroci in vzeli sablje v roke. Bile so lepe, svetile so se v soncu, posebno če so jih malo očistili s travo ali jih obrisali ob rokave. Zdele so se jim dragocena igrača.

»To se priveže za pas, potem je človek malo več kot drugi ljudje. Lahko vzdigne glavo in stopa bolj ponosno, kot je navada. Taka reč je silno imenitna. Zdaj sicer ne več, zdaj so se časi izpremenili in ljudje so postali drugačni. Včasih je pa to pomenilo mnogo.«

Otroci so poslušali in so kmalu vse razumeli.

In ker so hoteli biti vsi imenitniki, so si jih privezali za pas in šli taki v vas ter se med seboj bahali, da so zdaj mogočni ljudje. Vaščani so se jim nekaj časa smejali, lepo se jim je zdelo, da so njihovi otroci tako razumni in da se jim vsaka stvar tako poda, potem so jih pa zapodili delat. Tako lepi dnevi so, vse kriči po človeku, vreme je kot nalašč za kmeta, a samo postopajo.

Otroci so vrgli sablje za ograjo, nekateri za hišo, tretji pa kar na cesto, kakor se je pač komu zazdelo, pozabili so še tisti hip nanje in šli delat, ko je bilo tako pripravno vreme.

Prišel pa je v vas cigan, star človek, prevarant kot malokdo. Malo se je preživljal s poštenostjo in prosjačenjem, malo z jezikom in malo z dolgimi prsti, zraven se je pa bahal, da imenitno izhaja. Zagledal je zlato sabljo v blatu, osupnil je, prijel se za glavo in obstal. Skrivoma je pogledal na vse strani, nato jo je pobral, očistil in zasvetila se je, kot bi bila nova.

»Glej no, kaj takega!« se je začudil. »To je vendar čisto zlato! Kaj takega pa ni vsak dan, da bi človek na cesti našel kos čistega zlata.«

Otroci so se mu približali, ko so videli, da je pobral sabljo. Zanimalo jih je, ker je imel gosli pod pazduho in so bili radovedni, če zna zaigrati tudi kakšno poskočno. Dolgo že ni bilo godca v vas, skoro že leto dni.

Nekaj časa so mirno gledali tujca.

»Takah reči je pri nas vse polno,« so rekli malomarno.

»Res?« se je zavzel cigan, ki se je nekoliko bal otrok in je skrival zlato sabljo na hrbtu.

»Seveda,« so pritrdili preprosto.

Pa so stekli in nanosili predenj kup zlatih sabelj. Med potjo so jih očistili in zdaj so se svetile, da je kar vid jemalo. Ciganu so se oči bleščale od poželenja. Nikoli še ni videl takih dragocenosti, toliko rume-nega zlata. Čudni kraji so na svetu in čudni ljudje. Ves se je tresel od nemira in hrepenenja.

»Kaj vam dam zanje?« je drhtel.

»Nič!« so zamahnili otroci z rokami. Potem so se pa spomnili, da ima pod pazduho gosli, lepe goslice.

»Daj nam torej gosli!« so rekli.

»Dam!« je rekel brez obotavljanja cigan.

Otroci so vzeli gosli in veselo odšli, cigan se je pa spravil nad sablje. Preštel jih je in se zamislil. Take dragocenosti so nekaj vredne. Dobil bo polno vrečo denarja. Kupil bo konjička, ne samo enega, kar tri ali štiri, bogat bo kot malokateri izmed njegovih tovarišev. Če pa je človek bogat, lahko vse doseže. Odrezal je dolgo vejo, zvil iz nje trto, navezal nanjo vse sablje, potem jih je vrgel na hrbet in hitro odšel. Bal se je, da bi se otroci premislili ali pa da bi prišel kdo izmed odraslih.

»Lahko bi mi vzeli zlato,« se je stresel.

Pa je šel po svetu. Šel je daleč, daleč, blizu se je bal prodajati, da bi mu kdo ne stopil na prste. Sablje so orožje in vedel je, da orožja ne sme prodajati kdorkoli. Potem se je pa ojunačil in v oddaljenih kra-jih je potrkal pri vsaki hiši.

Kamor je prišel, povsod je ponujal zlate sablje. Siromaki so se mu smejali. Saj res, čemu bi jim bile zlate sablje, zanje nimajo pomena.

»To ni za nas,« so pravili, »to ni za nas.«

Bogatini so se namrdnili, ko so jih zagledali.

»Kaj pa hočemo? To ni nič posebnega,« so rekli. »Če bi prodajal res kaj posebnega, kaj takega, kar ni mogoče povsod dobiti. Na primer slonovo kost ali kaj podobnega. Take sablje so pa preveč vsakdanje, vsak berač jih že lahko ima.«

»Kupitel!« je ponujal cigan.

Niso ga poslušali, še smejali so se mu.

Samo star siv učenjak si je izbral eno. Rekel je, da ima zbirko čudnih starin, take sablje pa še nima. Zbirka pa mora biti popolna. Dobro razume take stvari, saj jih je študiral celih dvajset let. Dal mu je pet dinarjev za sabljo.

»Več itak ni vredna,« je rekel.

Cigan se je zaklinjal, da je iz čistega zlata, toda učenjak je za-mahnil z roko.

»Tudi zlato nima več veljave,« je rekel. Zdaj so prav vsakdanji časi, ljudje so pustili take smrdljive reči.«

Cigan ni mogel razumeti, kdaj se je svet toliko izpremenil. Šel je v drugo deželo, šel je v tretjo, toda še manj. Povsod so se norčevali iz njega.

»Ko bi lonce prodajal,« so mu rekli, »bi jih gotovo kupili. Ali pa lopate in motike. Sabelj pa ne maramo. Čemu pa nam bodo? Vojske nimamo, tatov in razbojnikov pa pri nas ni, da bi jih pobijali. Kdaj smo jih že pregnali! Kvečjemu kak pijanec se še kje prikaže.«

Jezen se je cigan vrnil v deželo, kjer je sablje dobil. Od nošnje so se mu napravili na hrbtu veliki žulji.

Otrok ni bilo v vasi. Sedeli so sredi polja in igrali na gosli. Zdelo se jim je, da se je sonce ustavilo in da posluša njihovo pesem, tako je bila lepa. Nebo je bilo jasno in prijazno, žito je valovalo in spremljalo gosli in pesem. Otroci so podprli glavo z rokami in strmeli v tistega, ki je sviral. Odkar so imeli gosli, so se zmeraj skrivali sredi polja in kadar so jih odrasli iskali, jih niso mogli nikoli najti. Zato so se silno začudili, ko je prišel cigan do njih. Nenadoma je stal med njimi, zdelo se jim je, da je zrasel iz tal. Vrgel je sablje po tleh, da so zazvenele in rekel z razburjenim glasom:

»Osleparili ste me! Nihče jih noče vzeti. To je staro blago, ki ne da nihče dinarja zanj. Ali vas ni prav nič sram, da tako opeharite staroga človeka?«

Otroci so se začudili:

»Res? Pa saj smo to že poprej vedeli. Tudi pri nas jih nihče ne mara. Ljudje hodijo mimo njih in se niti ne ozro nanje. Kvečjemu z nogo jih kdo brcne. Zato se nam je zdelo čudno, da si jih ti vzela.«

»Naj bo,« je zagodrnjal cigan. »Toda vrnite mi gosli!«

Prosili so ga na vso moč, naj jih jim pusti. Odkar imajo gosli, je kar nekako drugače na svetu. Sonce sije prijazneje, tudi delo jim je lažje in če so kdaj lačni, kar mimogrede pozabijo.

Toda cigan jih ni hotel pustiti.

»Moje so!« je trdil uporno.

Žalostni so mu jih dali. Za slovo jim je cigan še zaigral prelepo pesem, tako, kakor je še niso nikoli čuli, tako, da so pozabili na vse bridkosti. Šli so za njim do vasi, skozi vas in potem še na hrib za vasjo, tam so se ločili. Ves vesel se je cigan odpravil v svet in igral med potjo na gosli. Ko je že davno izginil za ovinkom, so otroci še zmeraj gledali za njim ...

Sablje so pa ostale v polju. Veter je vzdignil prah s ceste in jih pokril, da so postale sive, rjave in so se komaj razločile od zemlje ...

Gustav Strniša:

Nočni pavlinček.

*Ponočnjak se ne boji,
vso noč le okrog frli,
išče luči, k nji zapleše,
da se svetlo krilo kreše.*

*Nočni pavlinček veselo živi,
včasih še k zvezdicam zakoprni,
dvigne kreljuti, splava v nebo,
pade utrujen na črno zemljo.*

*Nočni pavlinček svetlobe želi,
ki ponočnjaka ga umori,
enkrat zamaknjen ves v luč bo sfrlel
in na plamenu zgorel.*